

УДК 364.24:316.4:159.922.27(477)(4)

DOI <https://doi.org/10.32782/2664-0406.2025.47.2025.2>**Зінченко Г. В.**

к.т.н., доцент кафедри будівництва, архітектури та дизайну Інституту цифрових технологій, дизайну та транспорту

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

ORCID: 0000-0002-0517-0151

**Дорофєєв В. С.**

д.т.н., професор, професор кафедри будівництва, архітектури та дизайну Інституту цифрових технологій, дизайну та транспорту

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

ORCID: 0000-0002-2412-4134

**Пушкар Н. В.**

к.т.н., доцент, професор кафедри залізобетонних конструкцій та транспортних споруд Інженерно-будівельного інституту

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса

ORCID: 0000-0002-4243-7353

**Малихіна А.**

здобувачка вищої освіти Інституту цифрових технологій, дизайну та транспорту

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

**Білоусько А.**

здобувачка вищої освіти Інституту цифрових технологій, дизайну та транспорту

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

**ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА У НАПРЯМІ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ**

***Анотація.** Створення безбар'єрного міського середовища є ключовим пріоритетом сучасної політики урбаністики та соціальної інклюзії. Ця трансформація полягає не лише в адаптації інфраструктури для людей з інвалідністю, але й у забезпеченні комфортного та безпечного доступу до всіх міських послуг і просторів для всіх маломобільних груп населення, включаючи літніх людей, вагітних жінок, батьків з дитячими візками та осіб з тимчасовими обмеженнями здоров'я. Економічний, політичний та соціальний успіх держави залежать від постійного розвитку та трансформації.*

*Соціальна та економічна цінність інклюзивного міста є беззаперечною. Воно не тільки підвищує якість життя для найбільш вразливих верств населення, але й сприяє загальному розвитку громади, зміцненню довіри та соціальній згуртованості. Створення безбар'єрного середовища – це інвестиція в сталий розвиток, що забезпечує рівні можливості та комфорт для кожного мешканця без винятку.*

*Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні та відповідні державні будівельні норми закладають правову основу для цих змін, роблячи вимоги щодо доступності обов'язковими під час нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту об'єктів. Сьогодні основними зразками суспільних взаємин у сучасних громадах стосовно людей з інвалідністю є інклюзія, що ґрунтується на визнанні особистих людських відмінностей та гарантуванні їм рівних прав. Головна концепція інклюзивного методу полягає в тому, що замість того, аби люди пристосовувалися до суспільних, соціальних, економічних зв'язків, соціум мусить формувати відповідні обставини для задоволення життєвих потреб кожної одиниці. Формування доступного довкілля для функціонування усіх членів територіальних спільнот*

*є суспільним надбанням і тісно корелює із соціально-економічним прогресом усієї держави, тому що безпосередньо впливає на залученість осіб з інвалідністю у весь спектр людських прав, відіграє важливу роль у формуванні інклюзивного соціуму загалом.*

*Соціальна інклюзія – це процес створення суспільства для всіх, у якому кожна особа, незалежно від її індивідуальних відмінностей (фізичних, соціальних, культурних, економічних тощо), має рівні права, можливості та ресурси для повноцінної участі в усіх аспектах життя. Це поняття виходить за межі простої толерантності та передбачає активне усунення системних бар'єрів і дискримінації. Впровадження безбар'єрності в розвиток міст є особливо актуальним в сучасній Україні.*

*Російсько-українська війна ще більше підкреслила необхідність у впровадженні концепції інклюзивного середовища в розвитку міст України.*

**Ключові слова:** *інклюзивне середовище, доступність, універсальний дизайн, соціальна інклюзія, соціальна безпека держави.*

**Постановка проблеми.** Майже чотири роки безупинної російсько-української війни та її наслідки для усіх верств населення формують тему для обговорення та ключову мету для політиків, лідерів громад, міських планувальників щодо створення інклюзивного середовища. Інклюзивне середовище – це місце, доступне і зручне для всіх людей, незалежно від їхніх фізичних можливостей. Важливість інклюзивного середовища незаперечна: воно не тільки покращує якість життя маломобільних громадян, а й робить бізнес привабливішим для широкої аудиторії.

**Аналіз останніх джерел і публікацій.** Вивченням питання створення «простору для всіх» займалися і вітчизняні, і зарубіжні політики. Н. М. Бирко у своїй роботі «Пріоритетні підходи універсального дизайну» дає визначення поняттю «інклюзія» наступним чином [1]. Інклюзія – це концепція, що передбачає створення суспільства, де кожна людина, незалежно від її індивідуальних особливостей, має можливість повноцінно брати участь у всіх сферах життя, від освіти та праці до культурних та соціальних заходів. Це підхід, спрямований на створення середовища, яке сприяє рівності, взаєморозумінню та взаємодії всіх груп суспільства.

За словником Г. І. Васильєвої і В. В. Любарець, соціальна інклюзія – це «процес змін у політичній, економічній, соціальній сферах, спрямований на утвердження соціальної рівності» [2, с. 44)].

О. О. Стрельнікова та Н. О. Єсіна визначають інклюзію як спрямовану на врахування потреб різних соціальних груп, забезпечення їхнього доступу до ресурсів та послуг, а також на подолання стереотипів і дискримінації. Соціальна інклюзія прагне до створення спра-

ведливого та взаєморозуміючого суспільства [3, с. 242–247].

Питаннями щодо визначення інклюзії також займалися О. Л., Попова, О. Р. Шиць, Т. О. Зінчуха та інші. Серед зарубіжних дослідників з цього питання можна виділити М. Гундер, А. Маданіпур, М. Сасаки, М. Паганоні.

**Метою статті** є висвітлення необхідності створення безбар'єрного простору в Україні та висвітлення поточного стану цього простору в державі.

**Результати досліджень.** Обов'язок соціальної держави щодо осіб з обмеженою рухливістю проявляється у формуванні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших передумов для гарантування їхніх прав та спроможності брати участь у громадському житті нарівні з іншими громадянами, зокрема: виявляти та ліквідувати перешкоди й бар'єри для реалізації прав та задоволення потреб, включно з тими, що стосуються доступу до громадських будівель, благоустрою, транспортних мереж, дорожнього сервісу, відомостей та комунікацій, з огляду на особисті здібності, можливості та уподобання–навчання, працевлаштування, спорт та фізична активність; медична опіка; соціальний захист; забезпечення виконання індивідуальних планів відновлення життєдіяльності осіб з інвалідністю; надати пристосоване житло [4, с. 24].

Як зазначено у Конвенції ООН про права людей з інвалідністю – «доступність» має забезпечувати однаковий ґрунт кожному, незалежно від людей з набутими вадами. Цей принцип Конвенції є провідним та стосується усіх сторін її втілення [5, 6].

Доступність – є забезпечення рівного доступу усім верствам населення до фізичного оточення, транспорту, відомостей та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій та систем, а також до інших об'єктів та послуг, як у міських, так і в сільських місцевостях. [7].

Доступність проявляється там, де зникають її антиподи – перепони і бар'єри, які умовно об'єднуються в такі групи: фізичні, інформаційні, ментальні, інституційні.

Відомо, що держави в усьому світі вимагають дотримання стандартів доступності для забезпечення прав людей з обмеженими можливостями та груп людей з обмеженнями рухливості, як-от втрата слуху, недуги опорно-рухового апарату та порушення зору. Ці норми мають вирішальне значення для політичної, соціальної та економічної важливості доступності [4, с. 24].

Так, коли розглядається безбар'єрний простір у Данії, говориться не просто про технічні норми або наявність пандусів. Звертається увага на цілу філософію, яка називається «універсальний дизайн». Основна суть у тому, щоб з самого початку проектувати міста, будинки, транспорт та громадські місця так, комфортні для найширшої кількості людей без будь-яких подальших переробок.

Це означає, що таке середовище зручне не лише для людини на інвалідному візку, а й для мами з дитячим візком, для літньої людини з палицею, для дитини. У результаті місто стає по-справжньому зручним для всіх.

На практиці це виглядає як повна відсутність бордюрів на тротуарах, коли пішохідна та проїзна частини становлять єдину рівну поверхню, що зручно і для візка, і для велосипеда. Це громадський транспорт, де рівень підлоги автобуса точно збігається з рівнем тротуару, тому зайти можна за кілька секунд без будь-якої допомоги. Це інтуїтивна навігація та доступність інформації для людей з порушеннями зору або слуху. Але найголовніше – це зміна у свідомості. У данців це не розглядається як «пільга для меншини», це сприймається як норма і зручність для кожного. Тому ніхто не дивується, побачивши людину на візку в звичайному кафе чи офісі, бо весь простір до цього пристосований.

Цей підхід показує, що коли безбар'єрність стає не вимушеним виконанням закону, а частиною культури планування, то вигрвають усі, бо місто стає більш функціональним і комфортним для життя будь-якої людини.

У Данії є рідкістю вигляд пандусу, як окремого незграбного елемента. Архітектурна думка працює на випередження: пандус є органічною частиною загальної композиції. Найпоширенішим рішенням є поєднання сходів та пандусу в єдиному архітектурному середовищі, де пандус часто має вигляд широкого, пологого спуску з натурального каменю або бетону, інтегрованого прямо між сходами, рис. 1 [8].

Данія впроваджує інноваційні підходи до створення інклюзивного житлового середовища, де кожен мешканець має рівні можливості для комфортного проживання.



Рис. 1. Приклад проектування міського простору, Данія

Одним із найвідоміших прикладів є житловий комплекс 8 House (8 Tallet) у Копенгагені, запроєктований архітектурним бюро BIG. Цей унікальний проєкт, завершений у 2010 році, об'єднує 476 квартир різних типів – від невеликих студій до просторих сімейних апартаментів. Архітектори відмовилися від традиційних сходів на користь похилих пандусів, що забезпечує безперервний доступ до всіх рівнів комплексу. Особливу увагу приділено спільним просторам для соціалізації, включаючи дворові території з зонами відпочинку та дитячими майданчиками [9].

Унаслідок практичного впровадження засад програмних документів стосовно інклюзії та безбар'єрності в ЄС ухвалено такі ініціативи: Європейський акт про доступність, який встановлює вимоги щодо придатності товарів і послуг; Положення про права пасажирів з обмеженою рухливістю; Директиву про доступність веб-сторінок, завдяки якій веб-сайти загального вжитку стануть доступнішими для людей з інвалідністю; зовнішні дії щодо популяризації державних програм і проєктів громадянського суспільства, підтримка зусиль урядів-партнерів щодо запровадження та нагляду заходів з інклюзії / безбар'єрності [10].

Комплексний характер – є спільною рисою стратегічних документів європейських держав щодо інклюзії та доступності. Це означає, що кожен окреслений напрямок логічно пов'язаний з іншими напрямками, щоб максимізувати вплив системи на цільове середовище.

Відповідальність соціальної держави щодо людей з обмеженою рухливістю виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і спроможностей брати участь у суспільному житті нарівні з іншими громадянами [11].

Стала необхідність забезпечити оптимальний доступ до об'єктів громадського використання, задля ефективного підходу в подоланні ізоляції та забезпечення рівних прав і можливостей людей з інвалідністю, приймалося у Стандартних правилах ООН щодо забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю починаючи з 1993 року, а саме: держави повинні почати запроваджувати відповідні заходи для усунення перепон для пересування у фізичному середовищі. Такими заходами повинна бути розробка

норм та настанов, а також розгляд законодавства для забезпечення доступу до різних сфер суспільства, як-от житло, споруди, громадський транспорт та інші транспортні засоби, вулиці та інші простори [12, с. 128; 13].

Україна затвердила шлях інтеграції до європейської та світової спільноти через низку міжнародних правових актів, що мали певний вплив на формування національної державної політики та практики щодо забезпечення однакових можливостей для всіх громадян, впровадження принципів доступності у різні сфери життєдіяльності осіб з інвалідністю.

Міжнародні правові акти, схвалені Україною, є нормами прямої дії та мусять виконуватися.

30 листопада 2018 року ухвалено наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 327 Державні будівельні норми В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд» (далі – ДБН), що унормовує питання інклюзивності будівель та Закон України від 16.01.2020 № 473 Про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо посилення захисту осіб з інвалідністю та інших маломобільних верств населення при здійсненні містобудівної діяльності [14].

30 червня 2021 року ухвалено постанову Кабінету Міністрів України № 668 стосовно Порядку облаштування засобів безперешкодного доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до будинків, будівель, споруд будь-якого призначення, їх комплексів та частин, об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури або їх розумного припасування.

У сучасному світі інклюзивність стала не просто модою, а потребою, що відображає зростаючий попит на доступні та зручні простори для усіх громадян. Саме тому 1 травня 2025 року набрали чинності оновлені Державні Будівельні Норми України «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» (ДБН В.2.2-40:2018), що містять зміни № 1 та № 2 та представлені в оновленому тексті 2025 року [16, 17].

Тобто ми бачимо, що йде безупинна робота над законодавчими документами задля створення безбар'єрного середовища в нашій державі. Оновлення існуючих будівельних норм говорить про те, що розпочалась інформа-

ційна робота з населенням, йдуть опитування з відповідною категорією людей задля отримання необхідної інформації щодо комфортності перебування їх у будь-якому просторі.

Але постає питання – чи дійсно виконуються зміни щодо реалізації прийнятої Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року за ініціативи першої леді України Олени Зеленської «Без бар'єрів» [10]?

Згідно з ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» споруди повинні бути забезпечені: фізичною можливістю та комфортом доступу і переміщення об'єктом, довколишньою територією, здобуттям послуг; фізичною безпекою при вході на об'єкт та пересуванні по ньому, довколишньою територією, при отриманні послуг; спроможністю вільного отримання відомостей про об'єкт та послуги, що надаються; вільним орієнтуванням по об'єкту та довколишньою територією [13].

Проте, у багатьох випадках неможливо запевнити дотримання оцих законодавчих норм адміністративними установами, установами і органами соціального орієнтування. Найслабшими та відсталими ланками гарантування доступності довкілля є облашту-

вання міського простору, планування будівель та споруд.

Є відповідні дослідження щодо виконання Стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні [19, 20]. Під час здійснення оцінки доступу враховуються адміністративні дані, статистична інформація, наслідки соціологічних досліджень, опитувань громадської думки, моніторингу дотримання прав і свобод людини, що провадиться органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Стандарти доступності мусять містити такі вимоги: можливість безперешкодного та легкого руху для людей з обмеженою мобільністю в межах території чи послуг; вхід до будівлі; доступ до дверей; безперешкодне пересування по шляхах сполучення, будівлях, приміщеннях та територіях; доступні місця відпочинку; стосовно доступу до різноманітного устаткування та меблів; ширини до внутрішніх сходів [21, 22].

На прикладі досліджень, що виконані в двох містах Чернігівщини: Ічні та Ніжині, а також на Одещині, м. Одеса, – можна говорити, що узагальнюючі показники доступності до соціальної інфраструктури (будівель громадського використання та прилеглих до них територій) свідчать загалом про її низь-

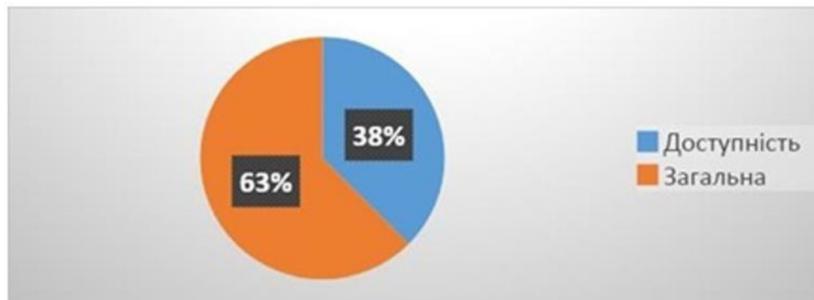


Рис. 2. Рівень безпечності використання прилеглих територій до будівель громадського використання, м. Ніжин [19]

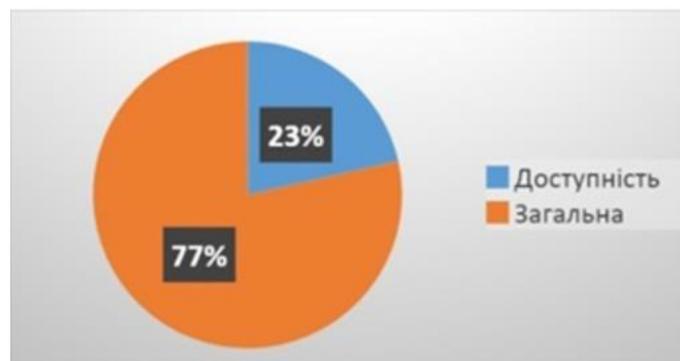


Рис. 3. Доступність будівель соціальної інфраструктури у Ніжині за критерієм «Входи/виходи; двері» [19]

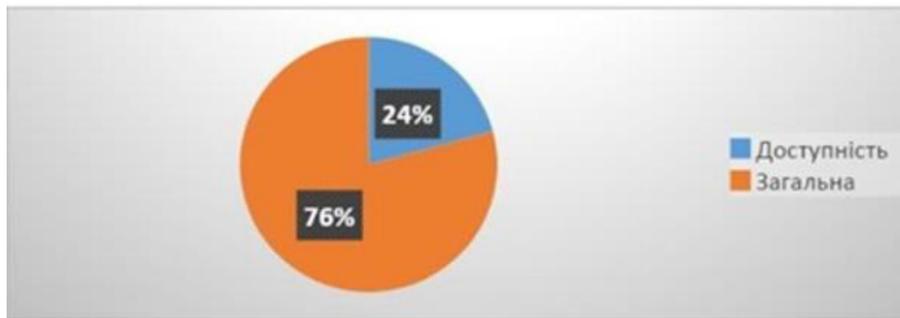


Рис. 4. Рівень забезпечення пандусами будівель загального громадського використання, м. Ніжин [19]

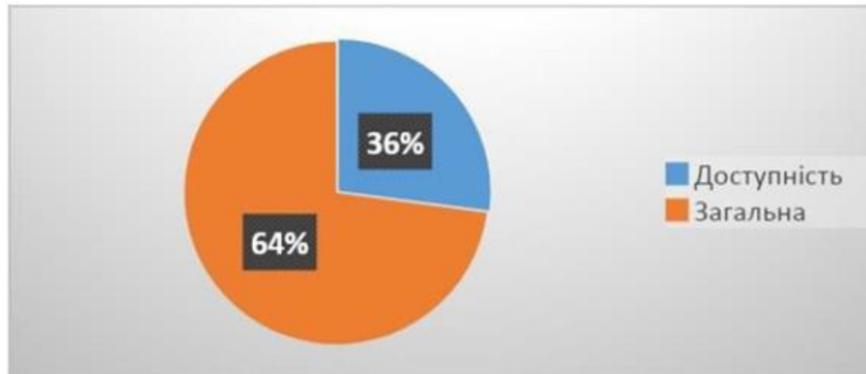


Рис. 5. Доступність сходів будівель громадського використання для людей з порушеннями зору та опорно-рухового апарату, м. Ніжин [19]



Рис. 6. Загальна доступність соціальної інфраструктури, м. Ніжин, м. Ічня [19]

кий та середній рівень [19, 20]. Отже, відомості результатів емпіричного дослідження засвідчують недостатній рівень інклюзивності соціальної інфраструктури м. Ніжин та м. Ічня, рис. 2–6 [19].

Обстеження елементів доступності адміністративно-аудиторного корпусу Одеського національного корпусу Одеського національного морського університету, м. Одеса, показало недостатній рівень доступності [20].

**Висновки.** Загалом, можна вважати, що національна, законодавча та правова основи щодо забезпечення інтеграції людей з інвалідністю у суспільне життя та реалізації принципу «безбар'єрності» у практичній діяльності переважно відповідає міжнародній практиці та потребам маломобільних груп населення. Але моніторинг програми щодо реалізації Стратегії безбар'єрності свідчить про те, що потрібно постійно підтримувати взаємодію з відповід-

ною групою суспільства, щоб розуміти основні проблеми та незручності, з якими стикаються маломобільні групи людей, а також шукати ефективні інструменти, що будуть потужно впливати на трансформацію міського середовища у напрямі його безбар'єрності.

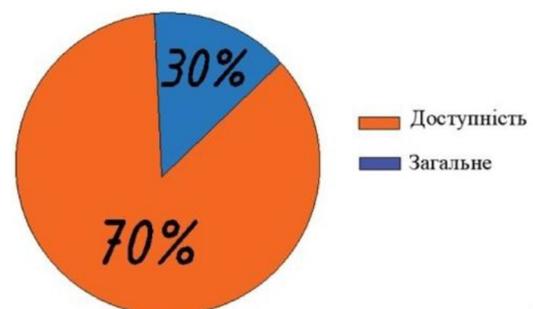


Рис. 7. Результати обстеження елементів доступності, м. Одеса, Одеський національний морський університет

### Література

1. Бирко Н. М. Пріоритетні підходи універсального дизайну. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2022. № 3 (140). С. 46–53.
2. Васильєва Г. І., Любарєць В. В. *Термінологічний словник – інклюзія*. Київ : Міленіум, 2018. 44 с.
3. Сергієнко І. Г. Роль соціальної інклюзії та соціальної ексклюзії у створенні інклюзивного міста майбутнього в контексті державного управління. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. Одеса: Гельветика, 2023. № 33. С. 242–247.
4. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналіт. доп. / [Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А.]. Київ : НІСД, 2020. – 24 с.
5. Конвенція про осіб з інвалідністю. Резолюція Генеральної асамблеї ООН № 61/106, прийнята на шістдесят першій сесії ГА ООН 2006 р. (Конвенцію ратифіковано законом України № 1767-VI від 16.12.2009): <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 21.10.2025 р.).
6. Постанова Кабінету Міністрів України № 1652 від 29.11.06, Про затвердження Порядку забезпечення окремих категорій населення технічними та іншими засобами реабілітації і формування відповідного державного замовлення, переліку таких засобів. (із змінами: № 1015 1015-2008-п від 12.11.08, № 318 318-2009-п від 08.04.2009). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 21.10.2025 р.).
7. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року, від 3 березня 2021 № 179. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 21.10.2025 р.).
8. Премія «Доступність до міста». URL: [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/disability/access-city-award\\_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/disability/access-city-award_en) (дата звернення 22.11.2025 р.).
9. THE DANISH BUILDING REGULATIONS (BYGNINGSREGLEMENTET) Розділи про доступність: BR18, SECTION 235-239.
10. Результати в межах ініціативи першої леді Олени Зеленської «Без бар'єрів». URL: <https://bf.in.ua/barrier-free-products/> (дата звернення 21.10.2025 р.).
11. Чічель О. Архітектурна доступність та безбар'єрність простору як форма реалізації концепції інклюзії у суспільстві. URL: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27311/1/Hihel.pdf>.
12. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Навчально. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб./за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. Київ, 2013. 128 с.
13. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. [Чинний від 01.04.2019]. Вид. офіц. Київ, 2022.
14. Про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо посилення захисту осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення при здійсненні містобудівної діяльності від 16 січня 2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-20#Text> (дата звернення 21.10.2025 р.).
15. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Зміна № 1. [Чинний від 01.09.2022]. Вид. офіц. Київ, 2022.
16. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення Зміна № 2. [Чинний від 01.09.2025]. Вид. офіц. Київ, 2025.
17. Скрипка Н., Грибальницький Я., Азін В. Методичний посібник, видання V (доповнене): Київ : ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України», 2012.
18. Чічель О. Архітектурна доступність та безбар'єрність простору як форма реалізації концепції інклюзії у суспільстві. URL: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27311/1/Hihel.pdf>
19. «Мир». Забезпечення безбар'єрності міського середовища як умова реалізації прав маломобільних груп населення, Ніжин, 2024 р.
20. Дорофєєв В. С. Висновок щодо обстеження аудиторного корпусу ОНМУ, Одеса, 2019 р.
21. Закон України від 16.08.2022 № 2530-IX «Про регулювання містобудівної діяльності». Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 21.10.2025 р.).
22. Закон України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні”(Назва Закону із змінами, внесеними згідно із Законом № 2249-VIII від 19.12.2017). Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення 21.10.2025 р.)

### References

1. Byrko, N. M. (2022). Priority approaches to universal design. [Priority approaches to universal design]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*. – *Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*, 3 (140), 46-53 [in Ukrainian].
2. Vasyliieva, H. I., & Liubarets, V. V. (2018). *Terminolohichniy slovnyk – inkliuziia*. [Terminology dictionary – inclusion]. Kyiv : Milenium [in Ukrainian].
3. Serhiienko, I. H. (2023). Rol sotsialnoi inkliuzii ta sotsialnoi ekskliuzii u stvorenni inkliuzyvnoho mista maibutnoho v konteksti derzhavnoho upravlinnia [The role of social inclusion and social exclusion in creating an inclusive city of the future in the context of public administration]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini – Public Management and Administration in Ukraine*, 33, 242-247.
4. Zubchenko, S. O., Kaplan, Yu. B. & Tyshchenko, Yu. A. (2020). *Stvorennia bezbariernoho sere dovishcha ta sotsialna inkliuziia: svitovi dosvid dlia Ukrainy : analit. dop.* [Creating a barrier-free environment and social inclusion: global experience for Ukraine]. Kyiv : NISD [in Ukrainian].

5. Konventsia pro osib z invalidnistiu. Rezoliutsiia Heneralnoi asamblei OON № 61/106, pryiniata na shistdesiat pershii sesii HA OON 2006 r. [Convention on Persons with Disabilities. UN General Assembly Resolution No. 61/106]. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1652 vid 29.11.06, Pro zatverdzhennia Poriadku zabezpechennia okremykh katehorii naselennia tekhnichnymy ta inshymy zasobamy reabilitatsii i formuvannia vidpovidnoho derzhavnogo zamovlennia, pereliku takykh zasobiv. (iz zminamy: № 1015 1015-2008-p vid 12.11.08, № 318 318-2009-p vid 08.04.2009). (2025) [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1652 dated 29 November 2006, On Approval of the Procedure for Providing Certain Categories of the Population with Technical and Other Means of Rehabilitation and Forming the Corresponding State Order, List of Such Means. (as amended: No. 1015 1015-2008-p of 12 November 2008, No. 318 318-2009-p of 8 April 2009)]. Retrieved from Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku, vid 3 bereznia 2021 № 179. (2021). [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On Approval of the National Economic Strategy for the Period until 2030, dated 3 March 2021 No. 179.] Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
8. "Accessibility to the City" Award. Retrieved from: [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-undamental-rights/disability/access-city-award\\_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-undamental-rights/disability/access-city-award_en) [in English].
9. THE DANISH BUILDING REGULATIONS (BYGNINGSREGLEMENTET). Retrieved from: BR18, SECTION 235-239 [in English].
10. Rezultaty v mezhakh initsiatyvy pershoi ledi Oleny Zelenskoï «Bez barieriv». [Results within the framework of First Lady Olena Zelenska's initiative "Without Barriers"]. Retrieved from: <https://bf.in.ua/barrier-free-products/> [in Ukrainian].
11. Chichel, O. Arkhitekturna dostupnist ta bezbariernist prostoru yak forma realizatsii kontseptsii inkluzii u suspilstvi. [Architectural accessibility and barrier-free space as a form of implementing the concept of inclusion in society]. Retrieved from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27311/1/Hihel.pdf> [in Ukrainian].
12. Azin, V. O., Baida, L. Iu., Hrybalskyi, Ya. V., Krasiukova-Enns, O. V. (2013). *Navchalno Dostupnist ta universalnyi dyzain: navch.-metod. posib./za zah. red. Baidy L. Iu., Krasiukovoi-Enns O. V.* [Accessibility and universal design]. Kyiv [in Ukrainian].
13. DBN V.2.2-40:2018. Inkluzyvnist budivel i sporud. Osnovni polozhennia. [Chynnyi vid 01.04.2019] [DBN V.2.2-40:2018. Accessibility of buildings and structures. Basic provisions. [Effective from 01.04.2019]]. Official edition. Kyiv – Vyd. Of its [in Ukrainian].
14. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti" shchodo posylennia zakhystu osib z invalidnistiu ta inshykh malomobilnykh hrup naselennia pry zdiisnenni mistobudivnoi diialnosti vid 16 sichnia 2020 roku [On amendments to the Law of Ukraine 'On Regulation of Urban Development' regarding strengthening the protection of persons with disabilities and other low-mobility groups of the population in the implementation of urban development activities dated 16 January 2020]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-20#Text> [in Ukrainian].
15. DBN V.2.2-40:2018. Inkluzyvnist budivel i sporud. Osnovni polozhennia. Zmina № 1. [Chynnyi vid 01.09.2022] [DBN V.2.2-40:2018. Accessibility of buildings and structures. Basic provisions. Amendment No. 1. [Effective from 01.09.2022]. Kyiv, 2022.] Vyd. Of its [in Ukrainian].
16. DBN V.2.2-40:2018. Inkluzyvnist budivel i sporud. Osnovni polozhennia Zmina № 2. [Chynnyi vid 01.09.2025] [DBN V.2.2-40:2018. Accessibility of buildings and structures. Basic provisions. Amendment No. 2. [Effective from 01.09.2025]. Vyd. ofits. – Official edition [in Ukrainian].
17. Skrypka, N., Hrybalnytskyi, Ya., Azin, V. (2012). *Metodychnyi posibnyk, vydannia V (dopovnene) [Methodological guide, edition V (supplemented)25]*: Kyiv : VHSP "Natsionalna Asambleia invalidiv Ukrainy" [in Ukrainian].
18. Chichel, O. Arkhitekturna dostupnist ta bezbariernist prostoru yak forma realizatsii kontseptsii inkluzii u suspilstvi [Architectural accessibility and barrier-free space as a form of implementing the concept of inclusion in society]. Retrieved from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27311/1/Hihel.pdf> [in Ukrainian].
19. "Myr" (2024). *Zabezpechennia bezbariernosti miskoho seredovyscha yak umova realizatsii prav malomobilnykh hrup naselennia [Ensuring barrier-free urban environment as a condition for the realisation of the rights of people with reduced mobility]*. Nizhyn [in Ukrainian].
20. Dorofiev, V. S. *Vysnovok shchodo obstezhennia audytornoho korpusu ONMU [Conclusion on the inspection of the lecture hall building ONMU]*, Odesa, 2019 r.
21. Zakon Ukrainy vid 16.08.2022 № 2530-IX "Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti" [Law of Ukraine No. 2530-IX dated 16 August 2022 'On the Regulation of Urban Development Activities']. Retrieved from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27311/1/Hihel.pdf> [in Ukrainian].
22. Zakon Ukrainy "Pro osnovy sotsialnoi zakhyshchenosti osib z invalidnistiu v Ukraini" Nazva Zakonu iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonom № 2249-VIII vid 19.12.2017) [Law of Ukraine 'On the Fundamentals of Social Protection of Persons with Disabilities in Ukraine' {Title of the Law as amended by Law No. 2249-VIII of 19 December 2017}. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

## TRANSFORMATION OF THE URBAN ENVIRONMENT TOWARDS BARRIER-FREE ACCESS

**Abstract.** *Creating a barrier-free urban environment is a key priority of contemporary urban policy and social inclusion. This transformation involves not only adapting infrastructure for people with disabilities, but also ensuring comfortable and safe access to all urban services and spaces for all*

*groups with reduced mobility, including older people, pregnant women, parents with prams and people with temporary health limitations. The economic, political and social success of a state depends on continuous development and transformation.*

*The social and economic value of an inclusive city is undeniable. It not only improves the quality of life for the most vulnerable segments of the population, but also contributes to the overall development of the community, strengthening trust and social cohesion. Creating a barrier-free environment is an investment in sustainable development that provides equal opportunities and comfort for every resident without exception.*

*The National Strategy for Creating a Barrier-Free Environment in Ukraine and the relevant state building codes lay the legal foundation for these changes, making accessibility requirements mandatory for new construction, reconstruction, and major repairs of facilities.*

*Today, the main models of social relations in modern communities with regard to people with disabilities are inclusion, based on the recognition of personal human differences and the guarantee of equal rights. The main concept of the inclusive method is that instead of people adapting to social and economic relations, society must create appropriate conditions to meet the needs of each individual. Creating an accessible environment for all members of local communities is a social asset and is closely linked to the socio-economic progress of the entire state, as it directly influences the involvement of persons with disabilities in the full range of human rights and plays an important role in shaping an inclusive society as a whole.*

*Social inclusion is the process of creating a society for all, in which every person, regardless of their individual differences (physical, social, cultural, economic, etc.), has equal rights, opportunities and resources to participate fully in all aspects of life. This concept goes beyond simple tolerance and involves the active removal of systemic barriers and discrimination. The introduction of accessibility in urban development is particularly relevant in modern Ukraine.*

*The Russian-Ukrainian war has further emphasized the need to implement the concept of an inclusive environment in the development of Ukrainian cities.*

**Key words:** *inclusive environment, accessibility, universal design, social inclusion, social security of the state.*

#### **Zinchenko H. V.**

Candidate of Technical Sciences, Lecturer at the Department of Construction, Architecture and Design at the Institute of Digital Technologies, Design and Transport  
Odessa National Polytechnic University, Odessa

#### **Dorofeev V. S.**

Doctor of Technical Sciences, Professor at the Department of Construction, Architecture and Design at the Institute of Digital Technologies, Design and Transport  
Odessa National Polytechnic University, Odessa

#### **Pushkar N. V.**

Candidate of Technical Sciences, Professor at the Department of Reinforced Concrete Structures and Transport Structures, Engineering and Construction Institute  
Odessa State Academy of Building and Architecture, Odessa



*Дата надходження статті: 24.10.2025*

*Прийнято: 17.11.2025*

*Опубліковано: 30.12.2025*